

Asocijacija
tumača
srpskog
znakovnog
jezika

Asocijacija tumača srpskog znakovnog jezika (ATSZJ)

je nestranačko, neprofitno udruženje tumača za znakovni jezik, osnovano 2010. godine, sa ciljem da realizuje aktivnosti, unapredi kvalitet rada i promoviše profesiju na teritoriji Republike Srbije.

MISIJA organizacije je unapređenje rada i obrazovanja tumača za znakovni jezik, kao i realizacija aktivnosti koje će biti odgovor na potrebe zajednice Gluvih.

VIZIJA organizacije je društvo u kome su korisnici znakovnog jezika aktivni i ravnopravni građani koji mogu da iskažu svoje potencijale, čija se ljudska prava u potpunosti poštuju i koji samostalno učestvuju u odlukama o svojim životima i obrazovanju.

Naše osnovne VREDNOSTI su profesionalnost, obrazovanje i razumevanje potreba.

Više informacija na veb-sajtu Asocijacije tumača srpskog znakovnog jezika

www.atszj.org.rs

Ciljevi ATSZJ su da:

- promoviše stručno usavršavanje,
- doprinosi širenju kulture i promoviše lingvistički identitet zajednice Gluvih, kao i srpski znakovni jezik,
- radi na istraživanju, učenju, zaštiti i unapređenju znakovnog jezika,
- prikuplja i obrađuje naučnu i stručnu literaturu u oblasti teorije i prakse,
- bavi se stručnim usavršavanjem budućih tumača za znakovni jezik,
- organizuje, sama ili u zajednici sa drugim organizacijama, stručne skupove, savetovanja, seminare i druge oblike stručnog obrazovanja u ovoj oblasti,
- saraduje sa univerzitetima, institutima, stručnim udruženjima, državnim ustanovama i drugim organizacijama i stručnjacima u zemlji i inostranstvu,
- u saradnji sa nadležnim organima javne vlasti, radi na uređivanju statusa tumača za znakovni jezik,
- pruža podršku borbi za ostvarivanje prava korisnika znakovnog jezika na korišćenje svog prvog jezika,
- informiše i edukuje zainteresovane za ovu oblast.

Asocijacija je od 2010. godine članica Evropskog foruma tumača za znakovni jezik (EFSLI), a od 2013. punopravna članica Svetske asocijacije tumača za znakovni jezik (WASLI).

Predstavnici Saveza gluvih i nagluvih Srbije i Asocijacije tumača srpskog znakovnog jezika su 2010. godine potpisali Zajedničku izjavu, u kojoj su se obavezali da će se zalagati za unapređenje standarda i profesije tumača i za zakonsko priznanje znakovnog jezika.

Asocijacija je od 2011. godine pridružena članica Saveza gluvih i nagluvih Srbije i Crne Gore.

Predstavnici Gradske organizacije gluvih Beograda i Asocijacije tumača srpskog znakovnog jezika potpisali su 2013. godine Memorandum o saradnji, čime su se obavezali da će se zajedno zalagati za poboljšanje položaja zajednice Gluvih u društvu.

Znakovni jezik

Znakovni jezik je prirodni ljudski jezik vizuelno-manuelnog tipa koji se odlikuje fonetskom, morfološkom, sintaksnom i semantičkom strukturom.

Znakovni jezik nije izumeo pojedinac, znakovni jezik je nastao u zajednici Gluvih.

Termini „gestikulacija“ „gestovni jezik“ „gestovni govor“ nisu odgovarajući s obzirom na to da se „gest“ odnosi na spontani, propratni pokret ruku i tela pri usmenom govoru, dok je znakovni jezik:

JEZIK, koji čine znakovi koji se formiraju pokretima ruku i drugih delova tela, uključujući facijalnu ekspresiju, poziciju tela i pokrete usana, kojima se prenosi određeni smisao.

Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom naglašava ravnopravnost znakovnih jezika sa govornim jezicima.

Važan segment u znakovnim jezicima je daktilologija, tj. ručni alfabet. On može biti jednoručni, dvoručni i kombinovani. U Srbiji se koristi kombinovani ručni alfabet, u kome su slova prikazana različitim položajem prstiju jedne ili obe ruke.

Znakovni jezik nema pisanu formu.

Ono što je važno u komunikaciji na znakovnom jeziku jeste to da je sam znak obavezno praćen mimikom i pozicijom i pokretima tela. Ono što je u govornom jeziku intonacija (intenzitet glasa i sl.) u znakovnom jeziku je izražajnost lica i tela. Veoma često, ovi elementi imaju i funkciju da označe razliku u samom značenju onoga što je izrečeno.

Znakovni jezik nije univerzalan, što znači da svaka zemlja ima svoj znakovni jezik. Čak i unutar jedne zemlje postoje razlike u određenim znakovima, tj. ima mnogo lokalizama.

Osim nacionalnih znakovnih jezika, postoji internacionalna znakovna komunikacija, koja nije jezik već način sporazumevanja, koji se rađa u komunikaciji između gluvih osoba koje koriste različite znakovne jezike. Ona se koristi na zvaničnim međunarodnim skupovima (kao npr. Skupština Svetske federacije gluvih, Svetski kongres WFD, omladinski kampovi, razne konferencije na međunarodnom nivou itd.).

Tumači za znakovni jezik

Tumač za znakovni jezik je osoba koja značenje poruke gluve osobe prenosi osobi koja čuje i obrnuto.

Tumač je dužan da poruku prenese u duhu srpskog jezika, odnosno srpskog znakovnog jezika, uključujući nijanse u osećanjima i stavovima koje učesnici izražavaju.

Tumač je osoba koja odlično poznaje srpski jezik i srpski znakovni jezik, poznaje društvene i kulturne karakteristike zajednice Gluvih i prevod prilagođava potrebama učesnika.

U Srbiji ne postoji formalno obrazovanje za profesiju tumača za znakovni jezika; tumači su uglavnom deca gluvih roditelja, nastavnici u školama za gluvu decu i osobe koje su profesionalno vezane za zajednicu Gluvih (sekretari organizacija gluvih, socijalni radnici...)

Tumači za znakovni jezik, članovi Asocijacije tumača srpskog znakovnog jezika, pridržavaju se Etičkog kodeksa i Standarda rada tumača za znakovni jezik.

Više o profesiji i tumačima za znakovni jezik možete naći u knjizi „Prevođenje sa znakovnog jezika i na znakovni jezik“, Džemajne Napier, Rejčel Meki i Dele Gosvel, čije izdanje na srpskom jeziku je Asocijacija tumača srpskog znakovnog jezika objavila 2013. godine.

Jemina Napier
Rachel McKee
Della Goswell

PREVOĐENJE SA ZNAKOVNOG JEZIKA I NA ZNAKOVNI JEZIK

Asocijacija
tumača
srpskog
znakovnog
jezika

Australian
AID

COD

Etički kodeks Asocijacije tumača srpskog znakovnog jezika

1. Profesionalnost
2. Stručnost
3. Diskrecija
4. Nepriistrasnost
5. Sposobnost
6. Tačnost
7. Stalno stručno usavršavanje
8. Profesionalna solidarnost
9. Nediskriminacija
10. Poštovanje klijenta

1. Profesionalnost

- Tumač je dužan da se adekvatno pripremi za odgovarajući prevodilački zadatak (upozna se sa temom, terminologijom, kontekstom i sl.), kao i da na vreme dođe na mesto održavanja zadatka - najmanje 15 minuta pre početka;
- Tumač je dužan da proveri da li postoji prepreka u komunikaciji sa korisnikom, tj. da li koriste isti znakovni jezik;
- Tumač je dužan da se, u slučaju vanrednih komunikacijskih problema (npr. u radu sa osobama sa kognitivnim problemima, sa osobama koje nisu prošle kroz formalno obrazovanje ili koje ne poseduju jezičko znanje i veštine, u susretu sa stranim znakovnim jezikom i sl.) obrati

za pomoć (npr. iskusnijim profesionalnim tumačima, gluvim tumačima ili stručnjacima u oblasti jezika) kako bi što bolje obavio zadatak i poruku preneo tačno i u potpunosti;

- Tumač je dužan da se uzdrži od davanja saveta i izražavanja sopstvenog mišljenja;
- Ako, iz nekog razloga, tumač nije u stanju da obavi zadatak koji je prihvatio mora o tome na vreme da obavesti korisnike i da pomogne da se pronađe zamena;
- Postoje situacije u kojima je korisniku potrebna informacija o tome gde može dobiti neki savet ili uslugu (npr. ako gluvi korisnik ne zna za postojanje centara za socijalni rad ili sl.), primereno je takvu informaciju dati, vodeći računa da se time ne povrede prava korisnika i da se ne ulazi u diskusije o samim uslugama;
- Od tumača se očekuje da bude u skladu sa okolnostima u kojima se odvija prevođenje, kako po pitanju ponašanja, tako i po pitanju svog izgleda. Treba imati na umu da će se utisak koji ostavlja tumač reflektovati na korisnika;
- Tumač mora da izbegava situacije u kojima može da se nađe u poziciji sukoba interesa;
- Tumač ne sme da upotrebi poverljive informacije, do kojih je došao tokom prevođenja, za bilo kakvu ličnu, finansijsku ili profesionalnu korist.

2. Stručnost

- Tumač se mora obavezati da će pružati najbolji mogući kvalitet usluge, u okviru svojih mogućnosti;
- Od tumača se očekuje da prati razvoj u upotrebi znakovnog jezika;
- Tumač je dužan da prihvata poslove u skladu sa svojim znanjem, sposobnostima, trenutnim psihofizičkim stanjem, kao i sa potrebama klijenta;
- Nekada se može dogoditi da tumač nije bio unapred upoznat sa kompleksnošću samog zadatka; u tom slučaju on je obavezan da o tome obavesti korisnika na licu mesta kako bi se za to potražilo odgovarajuće rešenje;
- Tumač je dužan da prikupi informacije koje će mu pomoći da ima uvid u to da li taj zadatak može obaviti u potpunosti i da na osnovu toga donese odluku da li će ga prihvatiti;
- Tumač je dužan da proceni potrebe klijenata i situaciju u kojoj će se prevođenje odvijati pre i tokom rada i da bude spreman na prilagođavanje kada je to potrebno;
- Tumač je dužan da verodostojno prenese sadržaj i duh poruke, koristeći jezik koji će korisnici najbolje razumeti i koji je prilagođen datoj situaciji, a da svoje greške ispravlja diskretno i efikasno.

3. Diskrecija

- Sve informacije koje dođu do tumača tokom prevođenja su strogo poverljive i ne smeju se prenositi drugima;
- Izuzetak čine situacije u kojima predstavnici organa vlasti (sud, policija i sl.) zvaničnim putem zahtevaju suprotno. U tom slučaju, o tome obavezno obavestiti one kojih se te informacije tiču;
- Informacije se, u određenim situacijama, mogu podeliti sa kolegama tumačima koji rade na istom zadatku i, samo kad je to neophodno, sa kolegama tumačima ili stručnim timom, s ciljem rešavanja profesionalne dileme, uz vođenje računa o diskreciji klijenata.

4. Nepristrasnost

- Tumač je posrednik u komunikaciji, nije zastupnik nijedne od strana koje učestvuju u komunikaciji;
- Tumač mora uvek biti neutralan, nepristrasan i objektivan;
- Tumač ne sme da menja ili modifikuje poruku iz političkih, religioznih, moralnih, filozofskih ili bilo kojih drugih pristrasnih razloga ili ličnih stavova;
- U slučaju da tumač proceni da ne može da ispuni uslov o nepristrasnosti, mora razmotriti moguće opcije, među kojima i tu da ne prihvati zadatak ili da se povuče sa tog posla.

5. Sposobnost

- Tumač je dužan da preuzme odgovornost za kvalitet obavljenog prevodilačkog zadatka i prihvatiće određeni zadatak samo ako je siguran da poseduje odgovarajuća znanja, veštine i sposobnost za njegovo obavljanje.

6. Tačnost

- Prevođenje mora biti verno i svaka poruka izvornog teksta mora biti verno prevedena. To se ne sme mešati sa doslovnim (bukvalnim) prevodom. Verno prevođenje podrazumeva da se forma, ton i dublje značenje izvorne poruke prenese na način koji je razumljiv i u duhu jezika i kulture jezika na koji se prevodi. U tom procesu, ni jedna informacija se ne sme ispustiti ili pridodati.

7. Stalno stručno usavršavanje

- Od tumača se očekuje da stalnim unapređenjem svojih znanja i veština održava kompetenciju i nivo profesije tumača za znakovni jezik.

To podrazumeva da tumač:

- pohađa radionice i konferencije iz oblasti znakovnog jezika u zemlji i inostranstvu;
- traži savet i konsultuje se sa ostalim kolegama iz profesije;
- učestvuje u događajima u okviru zajednice Gluvih;
- unapređuje svoje poznavanje jezika i kulture;
- poznaje oblasti u kojima tumači rade (zdravstvo, pravo i sl.);
- poznaje aktuelne tendencije u oblasti prevođenja, informise se o zakonima, politikama, pravilima i regulativama i svim aktima koji imaju neki uticaj na profesiju tumača;
- čini sve što mu može pomoći da što profesionalnije i kvalitetnije obavlja svoj posao.

8. Profesionalna solidarnost

- Od tumača se očekuje da saraduju sa svojim kolegama. Način na koji se tumači odnose prema svojim kolegama reflektuje se na profesiju u celini.

To podrazumeva da tumač:

- održava dobre međuljudske odnose sa kolegama tumačima;
- radi u saradnji sa članovima tima i da se pre početka obavljanja zadatka dogovara o svim pitanjima vezanim za logistiku;
- pruži kolegama profesionalnu podršku kada je to potrebno, i da kontroliše tačnost prevoda kada radi u timu;
- prvo sa kolegama direktno raspravi i reši situaciju u kojoj je došlo do kršenja nekog od etičkog kodeksa i da podnese zvaničnu prijavu tek ako ti pokušaji ne donesu rezultat ili ako kršenje nanosi veliku štetu ili se ponavlja;
- pruži pomoć i podršku kolegama, da ih osnažuje razmenjivanjem znanja i da preuzima ulogu mentora kada je to primereno;
- traži saglasnost kolega pre nego što nekoga od mladih tumača na obuci pozove da prisustvuje nekom zadatku;
- sve konflikte i nesuglasice sa kolegama rešava direktno i civilizovano i da ne narušava ugled svojih kolega i čitave profesije.

9. Nediskriminacija

- Tumač je dužan da pruži uslugu na profesionalan i kvalitetan način, bez obzira na boju kože, nacionalno poreklo, rod, versko opredeljenje, godine, invaliditet, seksualno opredeljenje ili bilo koju drugu karakteristiku korisnika.

10. Poštovanje korisnika

- Tumač mora da poštuje izbor korisnika kada je reč o tumaču, načinu i dinamici prevođenja, uzimajući u obzir kvalifikacije, mogućnosti i datu situaciju.

To podrazumeva da tumač:

- poštuje zahtev ili potrebu korisnika u izboru načina komunikacije i da poruku prenosi u skladu sa time (koristeći srpski znakovni jezik ili srpski jezik potpomognut znakovima, to jest znakovni srpski);
- uvek pristupa korisnicima na profesionalan način;
- traži saglasnost korisnika pre nego što nekog mladog tumača na obuci dovede na zadatak;
- obezbeđuje pristupačnu komunikaciju i ravnopravnost i podržava potpunu interakciju i samostalnost korisnika;
- poštuje različitosti u znakovnom jeziku koje se mogu javiti.

Tumači za znakovni jezik rade u određenim uslovima, koji su definisani **Standardima rada tumača za znakovni jezik**.

Zbog nedostatka tumača, moguće je da će tumači dolaziti u situacije u kojima neće moći da ispoštuju neko od ovih pravila (npr. pravilo da izbegavaju situacije u kojima se mogu naći u poziciji sukoba interesa ili one u kojima ne mogu garantovati svoju nepristrasnost). U takvim situacijama, o tome treba odmah obavestiti korisnika kako bi se došlo do odgovarajućeg rešenja.

Kršenje Etičkog kodeksa tumača dovodi do sankcija, uključujući i brisanje iz registra tumača.

Standardi rada tumača za znakovni jezik

Potrebno je obezbediti odgovarajuće uslove rada kako bi tumač mogao na lak i efikasan način da obavlja svoj zadatak.

- Tumač na zadatak dolazi minimum 15 minuta ranije da bi se pripremio, to jest upoznao sa klijentima, sadržajem zadatka i proverio uslove rada;
- Ako je angažovan samo jedan tumač, mora se računati na pauze od 10 minuta nakon svakih 20 minuta prevodenja;
- Za svaki zadatak koji traje više od 2 sata, kao i za neke specifične vrste zadataka (iako traju manje od 2 sata, kao što su konferencije, kongresi, sastanci i sl.) angažuju se najmanje 2 tumača, koji se smenjuju na svakih 20 minuta;
- Kod zadataka koji traju 4 ili više časova, podrazumeva se pauza za ručak od najmanje sat vremena;
- Tumači u pauzama ne rade;
- Gluva osoba određuje položaj tumača u prostoriji;
- Tumač je obavezan da prevede sve što čuje ili vidi;
- Tumač uvek prevodi u prvom licu, to jest govori „ja“ ili „mene“, jer ima samo funkciju prevodioca, a ne savetnika;
- U slučaju da zadatak nije obavljen, prevodilac može ostati duže od dogovorenog vremena samo ako mu raspored to dozvoljava.

Pre događaja preporučujemo konsultacije sa tumačem.

Preporuke pri angažovanju tumača za znakovni jezik:

- Blagovremeno angažujte tumača;
- Nemojte govoriti ništa što ne želite da bude prevedeno;
- obraćajte se direktno osobi sa kojom razgovarate i na nju usmerite pažnju, izbegavajte fraze kao što su: „reci mu“, „pitaj je“ i slično;
- Nemojte govoriti istovremeno;
- Ne postavljajte tumaču pitanja o gluvoj osobi već joj se obratite direktno.

Poštujući ove preporuke, pomažete tumačima da obezbede uspešnu komunikaciju.

Angažovanje profesionalnih tumača za srpski znakovni jezik:

- Profesionalni tumači za srpski znakovni jezik se angažuju najmanje na 2 sata;
- Iznos honorara se ugovara direktno sa tumačem.

Okruženje	Broj tumača	Standardi vremenskog intervala za tumače
Sud	1	Do 2h
Venčanja, pogrebi, sastanci, policija, zdravstvo, administracija, roditeljski sastanci, konsultacije...	1 2 2	Do 2h Do 2h* Od 2 do 4h
Društvene i kulturne aktivnosti, seminari, kongresi, skupštine, konferencije, svečani događaji...	2;3;4	Celodnevno angažovanje (6 h**)
Mediji	1 1;2 2	Do 30 min. Do 1h Preko 1h
Angažovanje tumača van mesta boravka	1;2;3;4	Celodnevno angažovanje
Internacionalni događaji (kombinacija jezika)	2; 3;4	Celodnevno angažovanje

* zadaci povećane koncentracije

** Nakon 6 sati, tj. celodnevnog angažovanja, tumač može prihvatiti dalje angažovanje, koje se dodatno naplaćuje.

- Konsekutivno prevodenje i tiho prevodenje podrazumeva 20 % veće cene.
- Internacionalna znakovna komunikacija i engleski jezik podrazumevaju 100 % veće cene.
- Snimanje prevoda podleže prethodnoj saglasnosti tumača. U slučaju postojanja video zapisa u svrhe dalje difuzije, honorar tumača uvećava se za 50%.
- Ugovor se potpisuje sa tumačem prilikom njegovog angažovanja preko autorskog ugovora, a najkasnije 7 dana pre zadatka.
- Honorari se isplaćuju po autorskom ugovoru na žiro-račun tumača najkasnije 7 dana od dana angažovanja.
- U slučaju da poslodavac otkaže angažman u roku kraćem od sedam dana, tumač će dobiti pun honorar, izuzev u slučaju da u tom terminu, u međuvremenu, prihvati drugi angažman.
- Angažovanje tumača van mesta boravka i u inostranstvu, pored honorara, putnih troškova, smeštaja i obroka, podrazumeva i dnevnice propisane u „Službenom glasniku“.

Asocijacija
tumača
srpskog
znakovnog
jezika

www.atszj.org.rs